Radikal, politisk veckotidning. Lösnummer 15 öre

12 ÅRG. N:r 42

TIDEVARVET

17 NOV. 1934

Vad har hänt?

ETT JATTEMÖTE AV SOCIALDEMOKRATISK UNGDOM har ägt rum i Stockholm den 10—11 november. Ungdomen har på alla punkter demonstrerat fullständig enighet med partiet och valt ny ordförande.

SNUONFARNAS RIKSDAGSREPRESENTANTER har sagt adjö till hr Lindman och tackat för den tid de tillhört Allmänna Valmansförbundet — men nu vill de gå för sig själva.

DEN UNGE BARNAFADERN FRAN VÄRNAMO har fått sin dom, livstids straffarbete, och modern 3 månaders fängelse. Har samhället nu gjort allt vad det kan för unga föräldrar?

DET SKOLHYGIENISKA ARBETET i Sverige har förlorat en av sina ivrigaste förkämpar med d:r C. A. Ljunggrens bortgång. Hans betydelse består framförallt i att han som ingen annan lyckats att intressera Sveriges lärarkår för hälsovårdsarbetet i skolorna.

PIRANDELLO, DEN ITALIENSKE DRAMATIKERN, blev årets Nobelpristagare. Valet har i allmänhet hälsats med aktningsfullt bifall, men många skulle ha föredragit den italienske historikern, Ferrero, även känd för sin antifascistiska inställning.

KABINETTET DOUMERGUE I FRANKRIKE har avgått, sedan radikalsocialistiska partiet fällt hans förslag till författningsreform. Detta gick framförallt ut på att stärka regeringens ställning gentemot deputeradekammaren och ämbetsmännen. Regeringen skulle bl. a. få rätt att upplösa kammaren utan senatens hörande. Mot sådana eftergifter för den starka regeringsmaktens förespråkare, framförallt de fascistiska strömningarna, reste den samlade arbetarrörelsen motstånd.

Den nya regeringen består i stort sett av samma medlemmar som den gamla — men chefen har utbytts mot centrumpolitikern Flandin. Herriot, radikalsocialisternas representant i regeringen kvarstår ävenledes.

DE NYSS FÖRRÄTTADE KOMMUNALVALEN i England ha medfört en betydande seger för arbetarpartiet, som vunnit 741 mandat, medan de konservativa förlorat 594. I London har arbetarpartiet nu majoritet i 15 församlingar av 28 och kan i stort sett diktera Londons kommunalpolitik.

ÖVER TRE FJÄRDEDELAR AV DEN NYVALDA KONGRESSEN i U. S. A. har tagit ståndpunkt för Roosevelts återhämtningspolitik. Likså det övervägande flertalet av de nyvalda guvernörerna i staterna. Hans främsta motståndare, med senator Reeds från Pennsylvania i spetsen ha lidit nederlag. Det största undantaget från demokraternas seger var Kalifornia, där Upton Sinclair besegrades av de konservativa elementen.

Veckovakten

Elisabeth Tamm:

Jordbrukshjälpens avveckling och jordfrågans lösning just nu.

De rättfärdiga säga alltid, att det är lätt att klandra en sak, men svårt att veta, hur den skulle kunnat göras bättre. Det låter mycket övertygande och välvilligt, åtminstone teoretiskt. Ibland kan där likväl finnas andra och bättre utvägar än dem, som användas. Och beträffande den s. k. hjälpen till jordbruket är detta med all säkerhet förhållandet. Häremot kan invändas, att det är lättare att kritisera efteråt, när man sett de olyckliga följderna, än att vara, som det heter, »förslug». Men Tidevarvet har hela tiden tagit avstånd från de vidtagna åtgärderna. Kristidens alla missförhållanden borde ha givit oss en tillräcklig varning för alltför mycket regleringar och förordningar. I stället är nu det enda, man kan finna på för att hjälpa upp det bedrövliga resultatet att utge nya förordningar i samma anda.

Finns det då under nuvarande tryckta och därtill av politiken än mer tillkrånglade förhållanden, någon möjlighet att finna en utväg? Vi svara: ja. Sv. Dagbl. säger, att inte ens från frihandelsdoktrinärt håll önskar man en avveckling av den nu av alla hyllade protektionismen. Och professor Ohlin yttrar med anledning av hr Örnes föredrag i Västerås, att denne ser problemen väl mycket från världsekonomins upphöjda synpunkt och att det vore »naivt» att tro, att världen snabbt skulle kunna komma tillbaka till en liberal handelspolitik. Hr Ohlin erinrar också om, att ett litet land är beroende av stormakterna och att man ej stillatigande kunnat åse, hur vårt lantbruk ruinerats genom de orimligt låga priserna.

Nu vill Tidevarvet inte heller stillatigande åse, hur vårt lantbruk ruineras genom understöd på andra skattebetalares bekostnad. Ty det är kanske mera naivt att som hr Ohlin tro, att jordbruket kan hjälpas genom allmosor och en dyrbar byråkratism. Hr Örne hör till de få, som behållit huvudet kallt och som förstår, att de tillfälliga svårigheterna måste lösas som ett led i arbetet för det slutliga målet, inte genom att slå in på en väg, som aldrig kan bära till detta mål. Vi kunna väl alla vara överens om, att det är oriktigt och visar bristande organisationsförmåga och bristande ekonomisk rättvisa, när som nu det finns överflöd av livsmedel och produkter å ena sidan och å andra sidan miljoner som svälta. Hr Ohlin säger visserligen, att vi inte få tänka på världsekonomin utan ska inskränka oss till vårt lilla land. Vi utgöra likväl en del av det stora hela. Och varje tunnland åker, som brukas, brukas för att frambringa skörd som skall bli till föda åt levande människor eller djur, inte för att låsas in i av staten för ändamålet särskilt uppförda lagerhus. Vägen till det målet måste vara ett fritt varuutbyte emellan länderna i så stor utsträckning som möjligt.

Frågan är nu: Hur skall vårt svenska jordbruk för närvarande kunna hjälpas? Hur skall den aktuella jordfrågan kunna lösas?

Först och främst gäller det avvecklingen av jordens skuldbörda. Jordbrukskreditsakkunniga ha föreslagit en statens lånefond för dem, vilkas jord är intecknad mellan 50

(Forts. å sid. 4.)

Från pionjärarbete till samhällsansvar.

November 1934 firar *Morgonbris*, Sveriges Socialdemokratiska Kvinnoförbunds tidning, sitt trettioårsjubileum. Detta ger anledning till en blick tillbaka på ett avsnitt av de svenska kvinnornas frigörelsekamp, som är både betydelsefullt och på många sätt uppbyggligt. Den stolta svenska arbetarrörelsen rymmer också sin särskilda kvinnohistoria. Och det är inför några sidor av denna man stannar — som inför ett spännande drama — när Morgonbris förutvarande redaktörer berätta om sina samlade erfarenheter. Många drag av det sanna pionjärarbetet träda då fram, den sortens arbete, som kräver både hjärna och hjärta, kropp och själ — vältalighet, övertygelse och eftertanke likaväl som kvicka händer och fötter. Ty de verkliga pionjärerna måste nog vara lika mycket organisatörer som kroppsarbeterskor, springflickor, skriftställare och agitatorer — och mycket annat som är svårt.

Det var Kvinnornas Fackförbund som från början utgav Morgonbris och dess första redaktör var fru *Anna Sterky*. Varje ord och varje bild från de första åren visar oss vilken lång tid som i själva verket förflutit sedan dess — det litet gammalmodigt klingande namnet *Morgonbris — arbeterskornas tidning*, den symboliska vinjetten: en bararmad kvinna med svallande hår som skådar ut mot ett stort och brusande tidshav. Men så mycket märkligare är det att ännu av den första redaktören fru Sterkys egen mun kunna få höra hur det gick till från början.

— Man *måste* börja, säger fru Sterky, man känner, *nu måste något göras* — och *man kan inte göra någonting bättre än att arbeta för de idéer man tror på.* Kvinnornas Fackförbund kom till år 1901,

(Forts. å sid. 2.)

Ada Nilsson:

Inför abortfrågan.

I.

Sedan justitieminister Schlyters vid juristmötet i Oslo framlagda förslag till ändring av vår nuvarande lagstiftning mot fosterfördrivning offentliggjorts i Social-Medicinsk Tidskrifts båda sista nummer, med fullständig motivering, torde det vara hög tid, att diskussionen om detta svårbedömliga lagstiftningsområde kommer i gång. Detta med desto större skäl som man har anledning förmoda, att regeringens avsikt är att på förslaget — efter vederbörlig kommittébehandling — framlägga en proposition i ämnet redan vid nästkommande riksdag.

Tidevarvet har under årens lopp av olika anledning tagit upp hithörande frågor till behandling. Det kan då ej undvikas att mycket av vad som här kommer att sägas är i annat eller liknande sammanhang sagt förut, men ett så starkt känslobetonat ämne som *straff* eller *icke straff* för avbrytande av havandeskap måste, om man skall få någon rätsida på saken, ställas in i ett större sammanhang.

Låt oss utgå från det statistiskt klarlagda faktum, att vi ha ett osedvanligt lågt barnantal i vårt land. Detta medför vissa praktiska konsekvenser av rätt så allvarlig natur. Det hotar t. ex. arbetslöshet på lärarbanan och av brist på barn vill man stänga seminarierna för nästa års inträdessökande. Professor Myrdal har nyligen pekat på allvarliga följder i många avseenden för samhället vid fortgående folkminskning och sammanställt bostadsfrågan med befolkningsproblemet. Att denna senare fråga blir morgondagens storpolitiska diskussionsämne torde vara ställt utom allt tvivel.

Det är redan i många år som Sverige haft praktiskt taget världens lägsta födelsesiffror, och det är märkvärdigt att den allmänna diskussionen så litet sysselsatt sig med detta problem. För fem år sedan tillät jag mig att i denna tidning till besvarande uppställa frågan: *Varför vägrar Sveriges kvinnor att föda barn?* Vår födelsesiffra var då 16 och är nu 13,7. Det vill säga att 1928 hade på tusen innevånare fötts 16 barn och 1933 hade denna siffra sjunkit till 13,7. År 1928 var det av Sveriges städer endast en, nämligen Örebro, där de föddas antal understeg de under året dödas. Frånsett in och utflyttning hade sålunda en folkminskning ägt rum. Förra året var det icke mindre än i fyra städer och bland dem Stockholm där detta samma skett.

Det svar jag då försökte ge på den uppställda frågan har jag ej anledning att ändra på. Jag framhöll att varken arbetslösheten eller därmed sammanhängande nödtillstånd varit värre hos oss än andra oss närstående länder. Propagandan för barnreglering i Ny-Maltusiansk riktning har ej varit intensivare här än annorstädes. Skulle det då vara så att vårt lands kvinnor äro mindre barnkära, mera egoistiska än andra länders? Det är svårt att leda ett sådant påstående i bevis. En mer än trettiårig praktik, som

(Forts. å sid. 4.)

Honorine Hermelin:

Diktaturen är ett ont.

Vi känner diktatorn från den romerska republikens storhetstid. Han som för ett särskilt, utomordentligt värv — att rädda staten ur fara — »togs från plogen» för att under några dagar, eller månader, men högst under ett halvt år äga en makt att befalla, som upphävde all annan laglig myndighet — för att så återvända till sin plog, till livet som vanlig människa. Hans diktatorsämbete var ett *imperium*, d. v. s. ett högsta militärbefäl och utmärktes därför av de honom framförgående liktorerna, skarprättarna med fasces, spökknippen omlindade med rep och med bilan instucken — halshuggningsbilan. Liktorerna förkroppsligade »ståndrätten», som följt den högste militäre befälhavaren i alla tider och hos alla folk: rätten att på stället låta binda, hudflänga, avrätta.

Vi räknar med att ståndrätt endast tillhör det aktiva krigstillståndet och även då är begränsad till den militära zonen. När emellertid det aktiva krigstillståndet med sin ståndrätt breder sig även över den civila världen och det civila livet inom ett större eller mindre befolkningsområde, kallar vi detta för belägringstillstånd. Detta var vad som hände under den romerska diktaturen — och symboliskt var därför att liktorernas antal framför en diktator var 24, medan annars även den högsta militära befälhavare endast företräddes av 12.

De moderna diktaturerna får i någon mån fattbara linjer, om man ser dem, liksom den gamla diktaturen, som ett aktivt krigstillstånd som brett sig även över det civila livet. Där förutsätts då att alla står på sin plats i ledet, vända åt samma håll, ständigt också inriktade på att upptäcka förrädare och uppspåra inre och yttre fiender. Skillnaden är den gamla diktaturens korta varaktighet mot den nutidas livslängd på obestämd tid — tills det nya samhället är befästat, som i Sovjetunionen, eller för alltid, »i tusen år», som i den svarta eller bruna diktaturens länder.

Det är att märka, att dessa svarta och bruna diktaturer har en »parlamentarisk» sida, eller snarare en parlamentarisk begynnelse. De har börjat som ett parti och deras ledare kan till en viss grad i vanlig ordning ha nått fram till statsministerposten. Och det kan vara riksdagen som genom »fullmaktslagar» gett honom rätt att under en viss begränsad tid begagna alla medel att avvända ett ont, som hotar eller tär på statens bestånd. Men den diktatoriska makten vilar icke på dessa fullmaktslagar utan på den privata militära makt — »stridsknippen», »stormavdelningar» — som uppammats och fostrats till trohet under förberedelsetiden. Och det är å andra sidan att märka, att i fascistiska och nazis-

(Forts. å sid. 3.)

TIDEVARVET

Radikal politisk veckotidning.

REDAKTOR: *Carin Hermelin.*
ANSVARIG UTGIVARE: *Ada Nilsson.*

Utkommer varje helgfri lördag.
Triewaldsgränd 2, 3 tr., Stockholm. Tel. 20 48 42.

Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: *Eva Andén.*
Norrlandsgatan 18.
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM
Specialitet: Familje- och arvsaker Boutredningar och testamenten, för valtningsuppdrag. Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
KUNGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. Växel: N. 333 15.

Allm. Barnbördshusets poliklinik
Alla vardagar 11—12 för havandeskapet och dess sjukdomar och 14—14.30 för kvinnosjukdomar.
För medellösa kostnadsfritt, för andra mot erläggande av 2 kronor.

Stockholms stads Poliklinik vid Kornhamnstorg 4
Måndagar, onsdagar, fredagar kl. 9—½10 f.m.
Mottagning:
För havandeskapet och dess sjukdomar.
½9—9, *4—5, damer 3—½4. Söndagar 10—½11.*
Hud- och Könssjukdomar.
UPPLYSNING I AKTENSKAPLIGA OCH SEXUELLA FRÅGOR.

Professor Johan Almkvist
Nybrogatan 7, Stockholm Tel. 67 50 75
Mottagning:
½9—9, *4—5, damer 3—½4. Söndagar 10—½11.*
Hud- och Könssjukdomar.
UPPLYSNING I AKTENSKAPLIGA OCH SEXUELLA FRÅGOR.

Alma Axelssons FÖRLOSSNINGSHEM
LINNÉGATAN 19
Mottager inackord. även för längre tid. Tryggt och ögen., vårlek.
Tel. 778 24.

STAMNING,
(TALSKRÄCK) o. a. nervösa talrubbningar samt tvångstankar behandlas av talpedagogen *P. O. Broberg*, Floragatan 16, Sthlm. Tel. 10 03 24. Svarsp. 1 kr. Varning f. värdelös korrespondensmetod!

Alimonda-Institutet
40-årig homeopatisk praktik.
Mottagning 11—2. Rådfrågning även pr korrespondens. Begär prospekt och frågelista. Leg. läkare.
Adress: Upplandsgat. 16, 4 tr. (hiss)
Stockholm. Telefon 32 08 99.

Arbetarnas egen Tandklinik
Svedenborgsgatan 42
(hörnet av Skånegatan).
Mottagningstider: 10—3, 5—7.
Tel. 41 61 24.
ALL SLAGS TANDVARD.
Legitimerad tandläkare.
Låga priser.

Centralbadets damfrisering
rekommenderas
Elegant. Tel. 23 33 35. Förstklassig.

Litzéns Advokatbyrå
Mosebacketorg 5. Tel. 43 18 34.
Inneh. N. Th. Wahlström.
Juridiska uppdrag. Köp o. försäljn. av fastigheter, inteckningsplaceringar m. m.

S:t Ansgarsboden
Malmskillnadsgatan 7, Stockholm C.
Postgiro 56537. — Telefon 10 96 92.
Beställn. mottagas. Postorder ombesörjes. Bästa inköpskälla för kristlig konst i alla utföranden.

Den 17 Nov. 1934.

*Vapenstillestånds*dagen, en appell.

Mitt i en rustningshets av enastående dimensioner har vapenstilleståndsdagen den 11 november begåtts under sedvanliga former. Med två minuters tystnad eller på annat högtidligt sätt ha människorna uttryckt sin tacksamhet över freden. Ändå har det väl aldrig varit så uppenbart som just nu, hur man slarvat bort och förfuskat den fredsönskan, som 1918 och åren närmast efter kände sig beredd att för all framtid omöjliggöra krigen. Den politiska atmosfären är laddad, allianssträvandena mellan makterna pågå precis som före världskrigets utbrott och kapprustningarna äro uppenbara för alla.

Att det inte endast är revanschtankar, som varit avgörande visas av att också de neutrala länderna göra sitt bästa att följa med i kapprustningarna. Regeringens förberedelser för anskaffandet av medeltunga bombflygplan till ett antal av — förslagsvis — 14, är ett av de senaste tecknen från vår egen horisont på vart utvecklingen pekar. Det är mot denna bakgrund betydelsefullt att kunna fastslå en och annan positiv åtgärd till rustningarnas begränsning, som samtidigt bebådas.

I sitt tal på fredsfesten i Stockholm i söndags underströk statsrådet Undén en av de få anledningar till hoppfullhet på detta område, som just nu kan skönjas, nämligen de framsteg som frågan om kontroll av export och produktion av krigsmaterial gjort på sista tiden. Svenska regeringens bidrag till frågans lösning skulle bestå i ett förslag till nästa års riksdag om kontroll över den svenska tillverkningen av krigsmaterial. Under förutsättning att man går in för en effektiv lagstiftning och inte ger med ena handen för att ta med den andra, är denna utsikt glädjande.

Men det gäller att hålla den politiska linjen obruten, för att på mest effektiva sätt utnyttja fredsönskan hos folkens djupa led. De motsättningar mellan lära och leverne som härvidlag präglat regeringens handlingssätt måste vara till största skada för de möjligheter till opinionsbildning i positiv riktning, som man väl ändå vågar tro på. Högtidlighållandet av vapenstilleståndsdagen bör i varje fall för vårt vidkommande vara mera än en tom gest.

Reaktionen går till angrepp.

Sollentuna kommunalfullmäktiges attack mot gifta lärarinnor.

Sollentuna är en kommun med c:a 15,000 invånare och belägen 1 mil norr om Stockholm. Dess kommunalfullmäktige beslöto den 17 okt. 1933, att de dyrortstillägg, som utgått till kommunens befattningshavare sedan 1930, också skulle utgå under år 1934.

I november samma år hölls emellertid ett nytt sammanträde, varvid högeroppositionens ledare, riksdagsman R. Lundqvist, Rotebro, säkerligen förut känd av Tidevarvets läsare, framlade ett nytt löneförslag, vilket också antogs.

Enligt detta bestämdes, att dyrortstillägget i Sollentuna icke skulle år 1934 utgå till kommunens gifta befattningshavare, då bägge makarna hade stadigvarande anställning och vardera härigenom hade högre inkomst än 2,000 kr. Till försörjningsplikter, studieskulder m. m. togs i detta fall ingen hänsyn.

En lärare i Sollentuna, vars hustru har stadigvarande anställning utom hemmet och med inkomst över 2,000 kr., får således innevarande år en minskning i lön — om han är ordinarie och i första lönegraden — 300 kr.; i fjärde lönegraden 525 kr. pr år. En gift lärarinna erhåller, för det fall att *hennes man ej är arbetslös hela året*, motsvarande avdrag på sin lön, c:a 100 kr. lägre.

I kommunens budget betyder dessa avdrag mycket litet. Men majoriteten bland fullmäktige har dock ansett det lämpligt, att samtidigt som kommunen sparar in en slant, giva en prickning och lönereducering åt de lärarinnor, som vid giftermål är nog oförsynta att behålla en tjänst, för vilken de utbildats. Dito åt de lärare, som vid giftermål är nog oförståndiga att välja en hustru, som har eget förvärvsarbete. Lärare, som inte har vilja eller förmåga att förmå hustrun taga avsked. Det bör understrykas, att det inte bara är sparsamhetsivrarna på högerkanten, som finna förslaget ovan gott och rättfärdigt. Atskilliga ledande socialdemokrater ha hjälpt förslaget igenom. *Reaktionen gör landvinningar djupt ned.*

De nio lärare och lärarinnor, som berördes av beslutet i lönefrågan, ha överklagat detsamma. Nyligen har länsstyrelsens utslag fallit. Beslutet ifråga har upphävts, då det innebär en kränkning av enskild rätt.

Utslaget kommer säkerligen att överklagas av kommunalfullmäktige, då man önskar prejudikat på att en kommun skall ha rätt att jonglera med sitt eget lönetillägg efter behag och utdela det efter sitt godtycke.

Denna höst har man försökt pröva en ny väg i denna fråga. För ej länge sedan beslöt skolstyrelsen, som i Sollentuna uteslutande består av socialdemokrater, att (med 5 röster mot 2) föreslå till kommunalnämnden, att därest både mannen och hustrun vore anställda i kommunens tjänst, *endast taga lönetillägget från hustrun.* — En rar uppmjukning av bestämmelsen från reaktionens sida.

H. B.

"Ungkarl får lön för barnaflock som han ej har."

Under denna rubrik refererade härom dagen en Göteborgstidning det föredrag som fru *Margarete Bonnevie, Oslo*, höll härstädes den 8 nov. om »*Lika lön och familjeförsörjning*». Det sakrika och av levande känsla burna föredraget — vars grundprinciper om barnförsäkring äro väl kända av Tidevarvets läsare — åhördes av ett talrikt och intresserat auditorium. Åhörarnas tack framfördes av doc. *Greta Hedin*, som framhöll att denna fråga hos oss är obetydligt diskuterad och att den i den mån den varit uppe, nämligen i form av förslag om familjetillägg åt lönen, ej accepterats. Men lön måste betalas efter arbete, vad den sedan användes till är vederbörandes ensak. Den form förslaget fått i Norge, nämligen som försäkring i stället för tillägg, löser givetvis en del svårigheter. Doc. Hedin betonade önskvärdheten av att denna tanke föres fram även hos oss.

En kort diskussion följde på föredraget varvid bl. a. fröken *Karin Cardell* anförde »att mannen i flertalet yrken i sin egenskap av man har mera betalt än kvinnan — oavsett om han har familj eller ej. Det blir därför ofta så, att hans högre lön utgår åt obefintlig hustru och ofödda barn. Detta är en orättvisa. Man beskärmar sig över den sjunkande nativiteten, men gör ej något däremot och ägnar ej en tanke åt att löna dem som taga på sig föräldraskapets börda».

Inbjudare till mötet voro Föreningen Frisinnande Kvinnor, Göteborgsavdelningen av Svenska Kvinnors Vänsterförbund samt Centralkommittén för Kvinnoorganisationen.

J. G.

Fogelstadförbundare i Stockholm med omnejd samlas söndagen den 18 nov. 1934 kl. 6 e. m. å Södergården, Götgatan 37, 1 tr.

Författarinnan *Nanny Johansson* kommer att berätta, dessutom blir det sång och musik. Kaffe eller te serveras till ett pris av 1:— kr. Alla Fogelstadförbundare, oberoende av årtal och kurs, är välkomna.

Från pionjärarbete . . .

(Forts. fr. sid. 1.)

en organisation till största delen bestående av sömmerskor. Det var en varm känsla för kvinnorna som låg bakom hos dem som arbetade för organisationen. Och det var nödvändigt att söka skaffa kvinnorna bättre arbetsvillkor. Jag har själv arbetat med nålen, säger fru Sterky — med sin fina danska brytning — och jag vet hur det var. Det var många duktiga framstående kvinnor med i organisationsarbetet, lär oss bara nämna ett namn som Kata Dalström. Männen hade från början inte velat ha kvinnorna med i sina fackorganisationer — men så småningom kom vi så långt att vi kunde plocka in kvinnorna där de skulle vara. 1909 upplöstes Kvinnornas Fackförbund och kvinnorna fördelades efter sina yrken på resp. manliga fackförbund.

Det beraktas också — av dem, som då var med — att det först var Anna Sterky, som kom fram med tanken på en kvinnornas egen tidning. Och när så dess första nummer utkom i november 1904 var det en kolossal händelse — något alldeles nytt med denna kvinnornas egen tidning. Man började förstås med två tomma händer. Men där samarbetade kvinnor från alla håll. — Varje söndag gick vi på en bestämd tid till Ellen Key, som då bodde på Valhallavägen, berättar fru Sterky, för att be henne om artiklar och föredrag, som vi också fick. Och det var Signe Svensson — nuvarande fru Vessman — Anna Lindhagen, Anna Johansson-Visborg, Ruth Gustafsson och Ann Margret Holmgren, Anna Bugge Wicksell och många, många andra.

Fru Sterky slutade sitt redaktörsskap 1908 och efterträddes av fru *Ruth Gustafsson*, som efter ett års tid i sin tur avlöstes av fröken *Anna Lindhagen*. — Morgonbris gamla nummer ge verkligen en ganska bra historik, säger fröken Lindhagen, när Tidevarvets medarbetare söker upp henne. De äro ett dokument, där man kan följa kvinnosaken — och ett bevis på att centralstyrelsen i Socialdemokratiska Kvinnoförbundet alltid stod på kvinnosakens sida. Ty det var aldrig svårt att få centralstyrelsen med på redigerandet i kvinnosakens tecken. — Och fröken Lindhagen bläddrar i de årgångar hon närmast bär ansvaret för, 1911—1915 — där det vimlar av artiklar *mot* särlagstiftning för kvinnor, *för* änkepensionering, *mot* reglementering, *för* ny barnavårdslagstiftning. Men också stark fredsagitation och — efter krigsutbrottet — olika initiativ till hjälp åt krigets offer. Artiklar representativa för tidningens hela inställning.

Efter fröken Lindhagen kom fru *Julia Ström-Olsson* till redaktörsposten och efter henne återinträdde fru Ruth Gustafsson för 3 år. Fru Ström-Olsson har själv uttalat sig för Tidevarvet om sin verksamhet på Morgonbris.

Lillans skötsel
och diet under de första levnadsåren blir grundläggande för hela livet. D:r Carl Ahlteens bok: »NATURENS VÄG TILL HÄLSA OCH LIVSGLÄDJE» ger Eder anvisning hur barnen skola skötas, för att undvika de förhärjande sjukdomar som gå under benämn. barnförlamning, engelska sjukan m. fl. samt hur motståndskraft mot barnsjukdomarna skall uppnås. Boken kostar inb. Kr. 4.—, Häft. Kr. 3.—. Finnes hos Eder bokh. eller direkt från LITTERATURFÖRLAGET, Box 634, Sthlm I.

Karl Thorsell Damskräddare
Brahegatan 28 n. b. Tel. 629751
REKOMMENDERAS
Etabl. 1913

Bagarstugan
HORNSGATAN 37 „ Tel. Söd. 70 00
FOLKUNGAGATAN 65 „ „ 73 37
GÖTGATAN 52 „ „ 333 90

För resande till Stockholm
rekommenderas
K. F. U. K.-Förbundets nyinredda HOSPITS
Birgerjarlsg. 27 (OBS.! vid Engelbrektsplan). Spårvagn 5 dir. från Centralen.
Tel. 11 07 25.

1/1-Yle 180 cm. Boj
för draperier, ottomaner, bordduk ar, kuddar m. m. Ljud- o. värmeisolerande, i många färger, pris 5,40 met.
Oskarsons Lager, Kungsg. 70, Sthlm.

Sy Edra kläder själva!
Dambyster på och utan ställning.
Olika storlekar.
A.-B. GEJON
Birger Jarlsgatan 32, Stockholm

Bra och billigt bor Ni på
Frälsningsarméns Hotell i Stockholm
Drottninggatan 66, tel. 23 27 75
Stilla och lugnt. God betjäning.

Lucks kaffe arom-rostat

Kungl. Hovblomsterhandel
H. FLATOW
Säg det med blommor!
Västerlånggatan 14. STOCKHOLM
— Blomsterförmedling till in- och utlandet —
Telegr.-adr.: Flatow. Telefoner: 11 05 06, 20 21 17. Postgirokonto 549

NORRKÖPINGS STUVLAGER
KLÄDESHANDEL, Barnhusgatan 4, Stockholm.
Ingen butik. Alla inköp o. försäljningar pr extra kontant. Detta orsaken till våra bill. priser.

Föreningen Arsta · Stockholm
Förstklassigt Damhotell
Norrlandsgatan 8—10 (invid Norrmalmstorg), Stockholm.
Ljusa rum med varmt och kallt vatten och telefon.
Gott bord. Vackra, trevliga samlingslokaler.
Telefoner: 20 92 57, 20 92 58, 20 95 54, 20 97 50
Telegramadress: Arstaklubben, Stockholm.
Enkelrum 4.50—6 kr. Dubbelrum 8—10 kr.

Hagar Olsson:

Under uppenbarelsernas tyngd.

Gunnar Ekelöf framträder denna höst med sin andra diktsamling, *Dedikation*. Jag fastslår detta, inte för att ge en upplysning i största allmänhet, utan för att uppmärksamgöra en och annan på att något för framtiden betydelsefullt har hänt. Inte sedan Edith Södergran slöt sina ögon har en svensk diktare framträtt, kring vars huvud man så tydligt kunde urskilja en gloria av ljus. En törnekrona och en gloria av ljus.

Gunnar Ekelöfs bildspråk är tydligen rätt märkbart påverkat av den franska surrealismen, som han för övrigt i en liten antologi presenterat för svensk allmänhet. I åtskilliga av hans dikter kan man också spåra samma svaghet som vidlåder det mesta av surrealismens alster — någonting irriterande och i viss mån frånstötande som man gärna vill beteckna med det franska ordet *voulu*. Men detta beräknande element, från vilket en underlig kall vällust utgår, är hos Ekelöf den av hans livsstil betingade nyckeln till en värld av tung och mognad skönhet. Det faller inte tillbaka på sin egen tomhet: det bottnar hos honom i en lidelsefullt upplevd önskan att skapa en ny jämvikt mellan innehåll och uttryck, att skapa ett språk av den universella art som hans beundrade mästare Rimbaud drömde om: »detta språk skall bli ett själens språk till själen, det skall innehålla allt, dofter, ljud, färger för tanken som griper tanken och drar den med sig». En dikt som Fossil inskrift (tillägnad Carl Fredrik Hill), så sällsamt suggestiv i sin äktromantiska urtidsmagi, är ett praktfullt exempel på vad som kan vinnas på denna väg. Man kunde nämna åtskilliga andra: Medeltida miniatyr, Höstsejd, Triptyk..., Här finns artistisk egenart och förtätad själslig verklighet. Levande visioner, syner, bilder — »fångade med drömmens nät i ögats insjö». En insjö, lika spegelblank som outgrundlig!

Men denna diktsamlings tyngd och värde synes mig dock ligga på annat håll. När man läser dikterna i bokens sista avdelningar, Förnyelse och Befrielse, då förstår man att bortom visionernas värld, bortom minnenas och drömbildernas tropiskt glödande urskogsvärld, öppnar sig en konungslig väg:

livets tunga kungsväg mot en framtid
då enkelheten evigt skall bli vår.

Denna väg är profetians. Det är den allestädesnärvarande profetian — om en tid som skall komma, en världsförvandling som skall inträda, en försoning som skall äga rum — det är denna profetia och den ockulta visshet den gömmer, som skänker Ekelöfs dikt dess levande kraft, dess överväldigande ljus- och glädjekraft. Det är den som öppnar världarna och låter deras innehåll framträda i meningsfulla bilder. Det är också den som öppnar den ekelöfska stilens konstfullt utsirade skrin och låter de enklaste orden, de konstlösaste satserna träda fram i klara dagens ljus. När profetians ande har honom, då sjunger han om den årstid då stenarna skall blomma och ögonen skall släckas i jorden men öppnas i tidlösheten, han sjunger om en början och ett slut, om de stora undermeningarnas frö och dödens omloppstid, och om vissheten att allting skall mynna ut i vägens frid:

och det blir skönt att glömmas då,
att äntligen förvandlas till sig själv
och gömmas som ett stelnat leende
i glädjens breda väg.

Sång för att leva bättre, Silversång, Sång för att döva smärtan — det är dikter inför vilka man stannar, gripen av deras nakna smärta, deras tunga, rika, ljusfyllda glädje. Kanske kan den sistnämnda dikten, med sina ord och sin rytm, också på denna plats tala till ett hjärta.

Så sjunger den som står inför livet och döden »obeväpnad, därför osårbar». Så har i diktens hävder *de hängivna* sjungit, som tyst skrider fram mot sitt mål: det frigjorda livet.

Till slut kan jag inte underlåta att nämna att Dedikation, i motsats till de flesta diktsamlingar, går ut i världen i en dräkt som motsvarar dess inre. Sällan får man se ett bokomslag av denna finhet.

Gunnar Ekelöf:

Sång för att döva smärtan.

Gå till stranden, mumlande i vinden,
Gå till strandens stenar med din ångest.
Ser du, där är havet, här är landet:
Verkligheten! Du kan röra den med handen.

Lyft en sten från världens tunga hjärta,
Väg den i din hand och låt den falla.
Lyft en sten och kasta den i vattnet,
Låt ett livlöst minne sjunka ner i glömska...

Ser du nu att stranden var ett radband,
träden böner,
Be om grönska, liv och glädje, sten för sten:

I din mun skall sånger växa, starkare än vinden,
Och din själ skall bära känslor, djupare än lyckan.
Du skall stilla stormarna i världens hjärta,
Du skall fläta blixtarna till enkla kransar.
Och när alla stenars tyngd och död är sonad
Skall du gå befriad till ditt rika lugn.

(Ur Dedikation.)

»— Minnen från mina år som Morgonbris' redaktör — ja, de är tunga och mörka och inga glädjens blomster omger dem. Ty vi arbetade, och, jag har rätt säga det, kämpade, på vårt sätt hela tiden i *krigets* skugga. Kriget låg den gången över all ens dagliga gärning som en grå, ond och tung massa, som man inte *kunde* skaka av sig, vad man så än tänkte på eller företog sig. Den första ljusglimten — jag minns den så väl — över tillvaron i vårt lilla land (som ju dock inte var »med»), kom med den Edénska liberal-socialistiska koalitionsregeringens bildande på hösten 1917. Vi kände, att nu skulle det i alla fall inte bli värre dag för dag. Och jag minns hur jag i det följande novembernumret av Morgonbris på första sidan återgav en reproduktion av den vackra skulpturen »Pärlan» — men jag döpte om den till *Gryning*. Dock, det skulle dröja ännu precis ett år till nästa november innan »freden» kom. Men vi var relativt unga då och vi levde på vår tro, att detta krig var det sista...

Ett är visst, emellertid, och det är detta: nutidens ungdom kan aldrig förstå oss när vi nu talar om för den, att vi under dessa år aldrig kunde helt glädjas åt livet, åt en vårkväll eller en solnedgång därför, att vi ständigt måste tänka på allt det röda unga hjärteblod som offrades och alltjämt offrades och rann bort till intet. — Måtte den aldrig komma att förstå oss.»

Julia Ström Olsson.

*

Låt oss nu till sist göra ett besök i tidningens egna lokaler, de modernt inredda rummen vid Västmannagatan 2, där det utom en permanent utställning av samtliga socialdemokratiska tidningar i Sverige finnes en mängd affischer och teckningar, som effektfullt framträda mot väggarnas moderna färger.

Här ha tidningens båda senaste redaktörer, fru *Signe Vessman*, 1919—1931, och sedan 1920 ordf. i Sverges socialdemokratiska kvinnoförbund, samt fröken *Kaj Andersson*, sedan 1931 redaktör för tidningen, sina arbetsrum.

Utvecklingen inom organisationsarbetet, påminner fru Vessman, var ju den, att medan den fackliga och socialdemokratiska rörelsen bland kvinnorna från början sammanföll — Morgonbris gick då ut över hela landet i en upplaga av 10—12,000 ex. — bildades år 1908 vid en stor kongress i Stockholm de socialdemokratiska kvinnornas arbetsutskott — ur vilket sedan år 1920 socialdemokratiska kvinnoförbundet organiserades.

1909 upplöstes Kvinnornas fackförbund i sin första form — sedan arbetade den fackliga och den politiska rörelsen även bland kvinnorna inom var sina organisationer. De socialdemokratiska kvinnoklubbarna arbetade aktivt med socialistisk agitation och många stora sociala frågor, som varit aktuella under årens lopp, och samma arbete har förts i Morgonbris. Frågor sådana som mannens målsmanskap, nattarbetsfrågan — där tidningen gick emot särlagstiftningen mot kvinnor med mycket starkt allvar — moderskapsförsäkring och många andra frågor behandlades i sakliga och upplysande artiklar, med kvinnornas politiska och socialistiska fostran som främsta mål. Likaså fackförenings- och rena riksdagsfrågor. Och rösträttsrörelsen! De socialdemokratiska kvinnorna voro med i rösträttsföreningarna och dessutom agiterades det i klubbarna. När rösträtten genomfördes bildades en mängd nya klubbar och tidningens upplaga steg.

Fru Vessman berör en liten detalj. Kata Dalström, som ivrigt deltog i tidningens arbete för bostadsfrågans lösning, hade bl. a. föreslagit sopnedkast. Då skrev någon och sade, att hon kunde väl åtminstone försöka att hålla sig på verklighetens mark! Det är inte så många år senare, som H. S. B. infört *faktiska* sopnedkast i sina nyaste hus.

*

Med omläggningen av Morgonbris 1931 ville man framförallt söka en form för att nå ut över den egna förbundsmässiga ringen, och komma åt vidare kretsar. Det är, förklarar redaktör Kaj Andersson, framförallt erfarenheterna från filmen, som vi därvid velat omsätta — dess karaktär återfinnes i det vita papperet och *bilden*. F. ö. uppbäres tidningen samtidigt av en viss praktiskt verksamhet på olika områden, tandvårdspropaganda, fruktpropaganda, arbete för bostadsfrågan, för semesterresor o. s. v. Och vår erfarenhet är, slutar redaktör Andersson, att det finns stora andliga krafter ute i bygderna, som lockas fram till aktivitet på så många olika fält.

Den socialdemokratiska kvinnorörelsen har vuxit och dess tidning har blivit erkänd och uppskattad i många läger. Den har väl inte längre pionjärernas prövningar att bära. Men i stället står den inför det prov, som tiden alltid ställer på en erkänd rörelse — att verkligen genomtränga politik och samfundsliv med sina från början klart fattade idéer — utan att vika för stelnande formers övermakt.

C. H.

Diktaturen är ett ont.

(Forts. fr. sid. 1.)

tiska länder har dessa partiets speciella trupper kunnat sammansmälta med — eller från början varit ett med — den ordinarie militarismen. Detta glöms vanligtvis då man bedömer det hastiga och »oblodiga» genomförandet av den fascistisk-nazistiska revolutionen i jämförelse med den bolsjevikiska. Denna senare fann ju hela den gamla militära makten, d. v. s. allt utbildat befäl, som motståndare och hastigt nog som ledare i en överallt uppflammande tsaristisk reaktion och en från alla sidor inträngande främmande invasion.

Ståndrätten är och förblir diktaturens kännemärke: att fängsla, hudflänga och avrätta, även på grund av blotta misstankar, utan rannsakning och dom, eller efter domslut av särskilda för ändamålet inrättade domstolar. Jag citerar för Italiens räkning, eftersom jag händelsevis har tillgång till den ordagranna formuleringen, ur den lag till skydd för författningen, enligt vilken särskilda statliga kommissioner kan döma till deportation och tvångsarbete (Lipariska öarna): drabbas kunna de, säger lagen, »som *av det allmänna ryktet* utpekas såsom farliga för statsordningen» eller »som begått eller *visat sig ha för avsikt att begå* handlingar, ägnade att rubba statens nationella, sociala eller ekonomiska institutioner — — —». — Liknande lagar eller förordningar eller praxis skall återfinnas i alla diktatoriskt styrda länder.

Man kan med rätt säga att härmed ett blodigt streck som ett blodigt hån är draget över vad som ansetts vara den väsentliga och förblivande vinsten av franska revolutionen — för hela västerlandet intill det tsaristiska Ryssland: *allas likhet inför lag*, d. v. s. alla ställda inför samma lagar och samma domstolar, och ingen dom fälld eller verkställd utom på grund av ett brott, som tydligt beskrivits och kännetecknats genom en förut befintlig lagparagraf.

Diktaturen upphäver överallt denna fordran. Misstankar, rykten och avsikter är nog för en dom, utfärdad av särskilda domstolar, från vilka ingen vädjan gives, eller en ståndrätt, tillämpad av diktatorn själv eller — vad värre är — av diktaturens underhuggare, dessa förordnade eller självtagna redskap för dess utomordentliga makt, som ute i de vida jaktmarkerna tillämpa dess rätt att binda, hudflänga och döda.

När man talar om den franska revolutionens betydelse för principen om allas likhet inför lag och domstol, vet vi svenskar — eller borde veta — att vi härutinnan har en tradition, en laghistoria, som går mer än 400 år tillbaka före den franska revolutionens tid. Den svenska landslagens — från 1350 — konungaed att »ingen fattig eller rik på något sätt fördärva — — — utan att han är *lagligen förvunnen som lag och rikets rätt säga*» fick ju i något omskriven form sin plats i 1719 års regeringsform, världens äldsta skrivna grundlag i modern mening. Och i vår nu gällande regeringsform står fortfarande nästan samma ord, med några tillägg: »— ingens fred i dess hus störa eller störa låta — ingen från ort till annan förvisa — ingens samvete tvinga eller tvinga låta —». Och slutligen: »konungen låte envar bliva dömd av den domstol varunder han rätteligen hörer och lyder». — Detta sista är ett sammandrag av en punkt i regeringsformen från 1772, som var riktad mot den föregående tidens, frihetstidens, politiska domstolar och deras hårda, hämndlystna, ofta blodiga domar. Den lydde där så: »Alla kommissioner — — med domsrätt, eller extraordinarie domstolar, vare sig tillsatta av Konung eller Ständer, äro hädanefter avskaffade, såsom befordringsmedel till envälde och tyranni».

Låt oss ett ögonblick eftertänksamt dröja vid dessa gamla eller nyare ord: — ingen fattig eller rik fördärva — ingens samvete tvinga — inga extraordinarie domstolar. — För ens inre syn blir det så småningom klart vad sådan lag och lags anda verkligen innebär och vad det är diktaturen släpper lös. — Avund, intriger, förtal, lust till annans egendom eller annans plats, tyranni och despoti, hat och sadism, nog finns det i varje samhälle, i varje mänskligt samfund eller organisation. Men en gräns är given för dess makt, om ock en grov gräns, då grundlagen bjuder att laga dom skall gå före allt fördärvande till »liv, ära, personlig frihet och välfärd». Faller denna gräns, som sker då diktaturen bryter alla skrankor, då får sådant grums och gift i samhällslivet möjlighet att knyta an vid samhällsmakten. Och vilken samhällsmakt! — Diktaturen är mäktig att tränga in på alla områden, och mest omfångsrikt fungerar den genom sina underhuggare, stora och små. — Förtalet blir angiveri, kampen om platserna blir en kamp om »bytet», hatet och sadismen får statlig sanktion om det riktas mot »förrädare» eller mot det uppväxande släktet, som skall »fostras» utan sentimentalitet.

Men när man påkallar diktaturen — särskilt den nazistiska — är det under-

2
nya volymer i serien
DAGENS ANSIKTE
Albert Grzesinski
I KAMP FÖR DEN TYSKA REPUBLIKEN
5:75
Malcolm Muggeridge
VINTER I MOSKVA
4:75
BONNIERS

Läraren vid Köpenhamns konservatorium, »opera» och balettskola, fru DAGMAR BORUP ger **Kurser i Solfège** i Stockholm den 19 nov. till 8 dec.
Kurserna omfatta 9 lektioner. Pris kr. 20:—
Lektionerna äga rum i K. Teaterns stora Foyer, ingång genom kansliet, samt på K. Musikaliska Akademien. Anmälningar mottagas av fru Borup t. o. m. lördagen den 17 nov. kl. 1—3 å Kungl. Teaterns kansli, tel. 20 50 60.
Referenser: Operachefen John Forsell, Professor Sven Kjellström.

KRAKA'S **Elevavdelning**
Yrkeskurs:
8 månaders kurs i sömnad med början den 1 sept. och 15 jan. varje år.
Korta kurser:
2 månaders kurs med början den 1 och 15 varje månad.
4 veckors eget arbete.
Mindre kurser och specialkurser
med början när som helst under terminen.
Prospekt på begäran. Telefon 62 51 53.
KRAKA
Stureplan 2, 3 tr. STOCKHOLM

Giron:r 1544
Tidevarvet började 1934 sin tolfte årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 17 Nov. 1934 — N:r 42

Prenumerera
på TIDEVARVET för 1934.
Pris kr. 6:—

Jordbrukshjälpens avveckling.

(Forts. fr. sid. 1.)

och 75 % av taxeringsvärdet. Låt staten i stället övertaga den jord, som är belånad mellan dessa (50 à 75 %) och utlämna den enligt årtlig och förytterlig besittningsrätt mot årlig avgäld (åborätt) till brukaren. Det blev billigare för samhället och säkrare för alla parter. Det kapital, vars årliga ränta vore jämförlig med den avgäld brukaren förra ägaren skulle erlägga till staten, behövde aldrig utbetalas annat än i form av revers. Beträffande den återstående fjärdedelen av jordbrukare, som ha sin jord intecknad över 75 %, hörde vi, att experter grubbla över deras lånefråga. De kunna grubbla så länge. Får staten några medel tillgängliga, kan den väl ta hand om den jorden också, om inte annat inropa den på exekutiv auktion. Och sedan förfara med den på samma sätt. I stället för att tillämpa arrendeinstitutionen.

Därefter kommer *den andra frågan:* Hur avveckla den nuvarande s. k. pris- och inköpsregleringen å jordbruksprodukter? Det är klart, att även om jordens tyngsta skuldbörda bortfaller, kan man ej från ena stunden till den andra ta bort den stora apparat, man nu med möda byggt upp och där alla sitta intresserade. Den måste så småningom borttagas. Lika visst som skuldbördan är den egentliga orsaken till jordbrukets obestånd, lika visst är, att varje land är beroende av förhållandena i övriga länder. Det är detta man har att ta hänsyn till, ehuru jordbrukets motståndskraft givetvis blir betydligt större och mera tänjbart, om jorden befrias från skulder. Låt oss få en plan på tre eller fem år, som avvecklar skuldbördan och »jordbrukshjälpen» d. v. s. prisstödet. I gengäld få vi finna oss i att under dessa år i viss mån höja våra jordbrukstullar, vilka dock årligen efter uppgjord skala sänkas och efter den bestämda tidsperioden automatiskt återgå till nuvarande ståndpunkt. Det är bedrövligt att nödgas, även om blott tillfälligt, tillgripa ett så förkastligt medel som tullar, men i själva verket är det endast skenbart. Vårt nuvarande protektionistiska system är blott en annan form av tullar och en befrielse därifrån kan troligen endast ske genom att nämna saken vid dess rätta namn och därefter avveckla den som sådan.

Sedan få vi se, om inte jordbruket kan bära sig. I annat fall blir det att inrikta d. s. k. jordbrukshjälpen, inte så att staten hopar produkterna i sin hand (vår tid är yster på att koncentrera) utan i stället söker förmedla och sprida dem till de behövande. Felet ligger ej i överproduktion utan i bristande organisation och fördelning även ekonomiskt. Kunde Nationernas Förbund åstadkomma ett fritt varuutbyte länderna emellan vore också freden mera betryggande än genom nedrustnings- eller upprustningskonferenser.

Härmed är sagt: vår kritik över vad som blivit gjort är ej för att klandra d. s. k. jordbrukshjälpen, utan därför att vi tro på en annan framkomlig väg, som inte bara skulle bli en tillfällig hjälp utan till lösning av jordfrågans aktuella spörsmål i närvarande stund. Denna lösning strider ej heller i något avseende mot det socialdemokratiska programmet.

Elisabeth Tamm.

Medborgarskolan vid Fogelstad.

Deltagarantalet vid årets fyra kurser på Kvinnliga Medborgarskolan vid Fogelstad, vårkurs, fortsättningskurs, sommar- och höstkurs, har uppvisat de största siffrorna hittills i skolans historia, nämligen sammanlagt 92 deltagare.

Vi införa härnedan namnen på deltagarna i 1934 års kurser.

Vårkursen:

Fröknarna Ebba Bergendahl, Stockholm; Carin Eiritz, Skutskär; Dagmar Hermanson, Julita; Anna Lisa Holm, Stockholm; Karin Jansson, Stockholm; fru Astrid Kristensson, Stockholm; fröken Aina Nilsson, Stockholm; fru Margrethe Röed, Bergen, Norge; fröknarna Annikki Reijonen, Helsingfors, Finland; Jenny Östberg, Stockholm; Sally Porath, Stockholm; Agda Lundstedt, Stockholm; Alice Henriksson, Norrköping.

Fortsättningskursen:

Fröken Hedvig Brusewitz, Göteborg; fru Hannie Friedner, Stockholm; fröknarna Elna Fernström, Skogstorp; Agneta Gustafson, Stockholm; Signild Hegardt, Söderhamn; Anny Henrikson, Jönköping; Barbro Hermelin, Gripenberg; Malla Andersdotter, Julita; Elsa Holm, Gävle; Gun Holm, Gävle; Anna Israelsson, Alberga; Alfhild Norberg, Eskilstuna; Gulla Norling, Borås; fru Hedvig Peterson, Julita; fröknarna Märta Sandquist, Jönköping; Alma Svensson, Oxelösund; Maja Akesson, Jönköping; Lydia Akesson, Hultsfred; Harriet Freijer, Sala.

Sommarkursen:

Fröknarna Anna Andersson, Malmö; Elvira Andersson, Stockholm; Margit Asplund, Stockholm; Elin Bergquist, Sundsvall; Anna Blomquist, Skurup; fru Estrid Falberg-Brekkan, Reykjavik, Island; fröknarna Gun Brehmer, Gävle; Märta Bylander, Uddevalla; Olga Corp, Malmö; Valborg E. Corp, Malmö; Edith Danielsson, Stockholm; Verna E. Danielsson, Norrköping; fruarna Torborg Forsberg, Stockholm; Linnea Fröjd, Orrefors; Lilly Glemminger, Malmö; Greta Hamrin, Jönköping; fröknarna Emma Hansson, Malmö; Maria Holmgren, Norrköping; fruarna Hanna Håkansson, Ange; Signe Karlsson, Norrköping; fröknarna Tilda Karlsson, Stockholm; Ragna Kellgren, Malmö; Hanna Lindberg, Hedemora; Signe Linderoth, Hjo; Valborg Lundin, Ställdalen; Maja Mattsson, Tureberg; Ellen Michelsen, Oxelösund; fru Martha Mindus, Djursholm; fröknarna Marianne Oeri, Basel, Schweiz; Sigrid Pensar, Finland; fru Karin Petersson, Stockholm; fröken Elna Ramström, Söderhamn; fruarna Margrethe Röed, Bergen, Norge; Villy Sjöström, Växjö; Wivi Stjernström, Stockholm; Emmy Svensson, Ystad; fröknarna Hilda Svensson, Malmö; Ella Tingman, Köpenhamn, Danmark; fruarna Elisabeth Wickman, Djursholm; Agda König, Julita; fröken Armida Zetterlund, Stockholm.

Höstkursen:

Fru Aina Ahlstedt, Gävle; fröken Hildur Björn, Stora Tuna; fru Emma Boström, Härnösand; fröken Leontine Carlsson, Stockholm; fruarna Tullan Christiansson, Göteborg; Nanny Grenander, Eskilstuna; fröken Thelma Gunnersen, Sundsvall; fru Sigrid Edholm Gustafsson, Stockholm; fröknarna Ingrid Görtz, Örebro; Brita Hegert, Stockholm; Carin Hermelin, Stockholm; Mimmi Jansson, Uttran; Gerda Lindner, Mellösa; Anna-Britta Olsson, Katrineholm; Gudrun Rasmussen, Arvika; Ulla Sandin, Koppom; Fanny Sandström, Gävle; fruarna Ruth Sjögren, Härnösand; Ingeborg Wirén, Eskilstuna.

Abortfrågan...

(Forts. fr. sid. 1.)

nästan dagligen medfört samtal över dessa frågor med kvinnor ur alla samhällslager och arbetsområden har givit mig den uppfattningen, att det är i ett mindre antal fall som kvinnan revolterar mot ett havandeskap av denna anledning. Hennes skäl i så fall synes mig i stället ligga dels på det rent ekonomiska området, dels vara betingade av vissa psykologiska faktorer.

Vi ha visserligen efter årtiondens utredningar och spänd väntan fått in principen om samhällets skyldighet till mödrahjälp i vår lagstiftning. Men mer än princip är det knappast. Vår formalistiska och byråkratiska läggning har också en stor förmåga att göra det lilla det kunde bli ännu mindre. Jag framhöll vidare hur liten spontan glädje över att ett barn skall födas som möter framför allt den unga modern. Sådant synes vara prinsessor och deras närstående förbehållet.

Händelser sådana som i Värnamo och andra barnamord vittna om de stackars unga föräldrarnes vett- och rådlöshet, som driver dem rakt in i fördärvet. Man kan ej komma ifrån att samhället bär skulden för många av dessa upprörande händelser.

Det uppsägningshot från arbetet, som ständigt svävar över kvinnans huvud om havandeskap inträder, vare sig hon är gift eller icke, spelar en allt större och större roll i många kvinnors barnskräck. Gång på gång står man också inför förtvivlade situationer. En kvinna har arbete och försörjningsplikt, mannen — barnafadern — är i stället arbetslös — men om hon mister sitt arbete så blir det aldrig han som får hennes arbete, utan en annan kvinna eller man. Till varje pris måste då barn undvikas.

Naturligtvis finns det även fall där vederbörande kan tyckas ha alltför stora fordringar på livet innan de våga sätta ett barn in i världen, men just den omständigheten att så många arbetande kvinnor icke kan få ha kvar sitt arbete och vara gifta eller få barn framalstrar en förskräckelse för barn på det hela taget och de se icke utan skäl hela sin ekonomiska existens hotad, om olyckan är framme.

Det är möjligt att vi i vårt land ha ett proportionsvis större antal självförsörjande kvinnor än i andra länder. Men ju mer man försvårar familjebildningen d. v. s. sätter arbete och äktenskap som motsatser, uteslutande varandra, ju mindre barn får samhället och jag vågar säga ju olyckligare blir människorna, ty föräldrakänslan, även om den ej alltid är medveten, fordrar sin utlösning.

Det är betecknande att höra det intryck vår barnfattigdom gör på resande från Sovjet. Är ej Sveriges kvinnor lyckliga? frågade Vera Inber, den framstående ryska författarinnan, eftersom man ser så litet barn? Den kända chefen för det stora sjukhuskomplexet och forskningsanstalten för mödra- och barnavård i Leningrad, doktor Mendelewna-Hoffmann, yttrade till mig för flera år sedan vid ett kongressbesök här i landet: Jag förstår ej Er befolkningspolitik, varför gör Ni ingenting åt Edra fallande födelsesiffror? Jag blev henne svaret skyldig, men fakta kvarstå och det är den bakgrund mot vilken abortproblemet rullas upp.

Ada Nilsson.

ligt nog mest som bot mot avundsam, inproduktiv kamp mellan olika intressen.

Eller man ser mot Sovjet och grips av beundran och avund inför dess väldiga gemensamma uppbyggnadsarbete på ny grund. Om något är värt att beundra så är det detta, att man där ej väntade med förnyelsearbetet — väntade tills motståndet först var övervunnet, tills inbördeskriget var slut, tills man hade råd, tills diktaturens skede kunde avvecklas! Utan man lät ögonblickligen den nya andan få luft under vingarna, den anda, som kunde uttryckas i Carlyle's ord: »allt arbete är ädelt — arbete allena är ädelt». Den har fört män och kvinnor, unga och gamla, dygdiga och odygdiga i fullt kamratskap in i arbetet — den äger och tillämpar humanitet mot de värnlösa: mot barnaföderskor och nyfödingar, mot skolbarn, förbrytare och fångar. Och den vinnlägger sig om att *genomträngа massan* med det, som endast kan leva och växa som fritt personligt liv — verkligt bildningsarbete, konst och konstutövning, inbördes ansvar inom små grupper. Med andra ord — man gav från början liv och fart åt de makter, som är ägnade att genombryta och besegra diktaturen.

Men diktaturen är dock det ok, som det nya Sovjet-riket burit i sexton år och ännu bär. Till detta har västerlandet kanske den största skulden. Ty det var dess militära invasion mot den nya samhällsvärlden som tvang den att bli en militärmakt. Under dessa fyra års inbördeskrig brändes diktaturens väsen djupt in i dess liv. — En främling, som hastigt besöker Sovjet, får dock ett starkt och förvånande intryck av den civila anda, som är rådande i dess ämbetslokaler, i skolor och klubbar — och hos rödgardisterna på gatan, som hjälper barn och gamla.

Dock — säkerligen är det så, att en kapplöpning med liv och död som insats, omedveten säkert för det mesta, försiggår i denna stora nya värld mellan förnyelsens krafter och diktaturens kvävande grepp och uttorkande ande, som liksom överallt annorstädes uppammar förtryck, spioneri och angivelse och är fader till de lokala underhuggarnas despoti och övervåld. Hur denna kapplöpning, denna kamp skall sluta, därpå hänger ett oerhört intressant kapitel, ett oerhört gripande och avgörande skede i världshistorien.

Man varken kan eller vill bedöma huruvida diktaturen i Sovjet, som gav sig på att rycka en hel värld upp ur tsarismens avgrunder och föra den fram genom inbördeskrigets och den främmande invasionens dödskramning, varit ett nödvändigt ont. Men för oss, i vår stad, gäller det att inse klart, att vad som hos oss bär prägel av förtorkning, av brist på liv och därför på mod att ändra, att släppa och avstå för att vinna något för det hela, det botas aldrig genom något som är eller har fränd skap med den mest livsfientliga makt som finns: diktatur. Vad som behövs är tillvaratagande och uppfostran av de krafter som framgångsrikt kan på alla områden bekämpa uttorkning, idélöshet och försumpning, nämligen känsla och fantasi, generositet, fritt samarbete för närmast liggande, gemensamt fattade mål. Och detta under de andliga rörelsernas eviga motto — »här är icke jude eller grek, här är icke träl eller fri, här är icke man eller kvinna».

Honorine Hermelin.

Konsumtionsföreningen i Stockholm.

visade häromdagen vid en tebjudning på Restauranten vid Sveavägen en provkarta på de finare bakverk, som numera föras i dess s. k. stjärnbrödbutiker. Det var en mycket rikhaltig och lyckad sortering av tårtor, småbakelser och kakor, förstklassiga både vad smak och utseende beträffar. Ett nytt tecken på de goda tidernas verklighet — denna utveckling inom Konsum fram emot konditorifackets topp-produkter.

Medelpadskretsen av Fogelstadförbundet

hade möte i Folkets hus, Sundsvall, tisdagen den 30 oktober. Fru Cecilia Magnusson redogjorde för den svenska fattigvårdslagstiftningens utveckling och historia. En livlig diskussion utspann sig kring en artikel i Ny Tid betitlad: »Kvinnosaken i knipa». En hel del olika synpunkter gjorde sig därvid gällande. — Fru Ruth Hundt-Österlund sjöng några sånger och gav med sin vackra och välskolade stämma en prägel av fest och stämning åt mötet.

det piggar opp med en kopp — kooperativas kaffe:

gröna cirkeln . . . 3:50
bruna cirkeln . . . 3:10

En klok man skriver om en vis

Frederick B. Fisher:

Gandhi och vi

ger den bästa orienteringen hittills om den store mannen och hans verk och om indiernas egen syn på sina problem.

Den är livlig och dramatisk, full av målande scener och närbilder av Gandhi.

Elin Wägner.

"Ingen torr monografi. Den är full av berättelser, anekdoter, intryck och omdömen."

Nya Dagligt Allehanda.

"Man är i sällskap med en klok man som skriver om en vis."

Morgontidningen.

Illustr. Pris 6:—, inb. 7:75.

NATUR och KULTUR

Zetterlund & Thelanders Boktryckeri-A.-B., Stockholm 1934.